

УДК: 373.091.322.7:81'373

Катерина Пазюк

ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНИХ НАВИЧОК УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

Стаття присвячена проблемі формування іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів та шляхам її вирішення. Розглянуто психолого – педагогічні особливості розвитку учнів старшої школи та їх вплив на навчальний процес.

Ключові слова: лексична компетентність, пам'ять, активний та пасивний словник, етапи формування лексичної компетентності.

Споконвіку слово відіграло надзвичайно важливу роль у мовленнєвій діяльності. Навіть у Євангелії від Івана написано “Спочатку було слово”. Ця фраза якнайточніше визначає роль лексики не лише у мовленнєвій діяльності, а й у житті людини загалом. Слова допомагають відображати реальну та уявну дійсність. Володіння лексикою визначає рівень розвитку мовленнєвих умінь, саме тому формуванню лексичних навичок варто приділяти особливу увагу. Та не потрібно забувати, що й сам процес навчання лексики повинен відбуватися не відокремлено, а інтегровано разом із формуванням граматичних та комунікативних навичок, а також умінь читання, письма та аудіювання.

Багато лінгвістів відзначають, що навчання лексики є одним із найважчих завдань, адже слово саме по собі є багатогранним явищем. Кожне слово має певний набір значень, форму та особливості вживання. Під формою слова варто розуміти його орфографічну та фонетичну сторони, його морфологічні особливості та граматичні форми. Серед труднощів з якими зіштовхуються учні при запам'ятовуванні іноземної лексики є її полісемія. Більшість слів є багатозначними, і в різних контекстах можуть мати різне значення, що утруднює запам'ятовування. Тому, саме для учнів старшої школи які переживають період підліткового віку, потрібно знайти якнайефективніші засоби та методи навчання.

Мета статті полягає в обґрунтуванні особливостей формування іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів.

Серед науковців, що активно займалися розглядом даної проблеми, можна виокремити наступних: І. Л. Бім, С. Ф. Шатілов, В. А. Бухбіндер та багато інших. Лексичні навички оперують словами,

- academia.in.ua -

словосполученнями, фразами. Лексичну одиницю можна визначити, – як “мовну одиницю, що володіє самостійним лексичним значенням і може виконувати функції одиниці мовлення” [3, с. 25]. Р. К. Міньяр-Білоручаєв визначив лексичну навичку як “вміння автоматизовано викликати із довготривалої пам’яті слово, словосполучення і готову фразу, які відповідають комунікативному завданню” [2, с. 138]. Досить важливим компонентом вивчення іноземної лексики є не лише вміння самому застосовувати слово у мовленні, а й розуміти його у мовленні інших людей.

Необхідно зазначити, що для успішного формування і розширення словникового запасу необхідно дотримуватись принципів оволодіння іноземної лексики, які узагальнюють і формулюють основні закономірності процесу навчання іноземної мови:

- 1) принцип раціонального обмеження словникового мінімуму учнів середньої та старшої школи, який включає найбільш вживані слова, стійкі словосполучення та мовні кліше;
- 2) принцип направленої подачі лексичних одиниць у навчальному процесі;
- 3) принцип урахування мовних особливостей лексичних одиниць;
- 4) принцип врахування дидактико-психологічних особливостей навчання іноземної мови;
- 5) принцип комплексного вирішення дидактико-методичних задач;
- 6) принцип опори на лексичні правила;
- 7) принцип єдності навчання лексики і мовленнєвої діяльності [1, с. 50–55].

Старший етап вивчення іноземної мови починається у 10 класі. До цього моменту в учнів вже склалися певні уміння з усіх видів мовленнєвої діяльності, які надалі поглиблюються та вдосконалюються. Глибина та якість засвоєння основних мовленнєвих навичок на середньому етапі навчання закладають фундамент для вивчення іноземної мови у старшій школі.

Відповідно до особливостей нашої пам’яті людям властиво забувати приблизно 50% отриманої інформації після першої її подачі. Саме тому вчителю важливо побудувати процес навчання таким чином, щоб після пред’явлення нової лексичної одиниці, учні зробили якомога більше вправ на її закріплення, а також вживали її в усній та письмовій діяльності.

Щоб досягти ефективного засвоєння лексичного матеріалу учнями старших класів, потрібно ретельно продумати роботу над такими

лексичними одиницями, які необхідні для розвитку мовленнєвої діяльності і часто повторюються в межах програми середньої та старшої школи.

Тут важливо врахувати низку значущих моментів.

Перш за все це особистість вчителя, його професійні якості. Бажання учня збагачувати свій словниковий запас залежатиме від того наскільки цікаво буде спланована навчальна діяльність. Об'єм словникового запасу учнів, коефіцієнт його корисної дії під час засвоєння матеріалу прямо пропорційні творчій віддачі педагога, його професійній компетентності.

По друге, це проблема активного і пасивного володіння мовою. Загальновідомо, що навіть у рідній мові люди володіють активним та пасивним словником. Активний вони вміло використовують у спілкуванні, а пасивний лише розуміють. Існує статистика, що активний мінімум має бути в 2,5–3 рази меншим аніж активний [3, с. 120–125]. Таке не співвідношення активного та пасивного словників пояснюється тим, що активне і пасивне володіння мовою формується протягом різних психічних процесів:

1) Процесів самостійного вибору мовних засобів, що зберігаються у довготривалій пам'яті і побудова необхідних для мовлення словоформ, словосполучень і фраз – при активному володінні;

2) Процесів сприйняття вже оформленого чужого мовлення, його аналізу, впізнавання у ній знайомих елементів і розуміння на цій основі чужого мовлення - при пасивному володінні. [4, с. 75]

Існують наступні етапи подачі лексичних одиниць у старшій школі: орієнтовно-підготовчий етап, на якому слово пасивного словника вводиться в контексті; та етап пасивного засвоєння відповідних лексичних одиниць під час якого відбувається тренування та закріплення мовних одиниць у усних вправах із заданими рамками мовних ситуацій. [3, с. 15]

Отже, навчання іншомовної лексики в старшій школі – це багатогранне явище та процес, який охоплює декілька етапів. На першому етапі відбувається подача нових лексичних одиниць, а на другому – ефективно їх засвоєння. Варто пам'ятати, що ефективність засвоєння лексики в старшій школі прямопропорційно залежить від навичок та умінь здобутих на попередніх етапах навчання, а також від креативності та бажання вчителя шукати нові методи.

Список використаних джерел

1. Щерба Л. В. Преподавание иностранного языка в школе. – М. – 2007 – С. 44–50.
2. Соловьева Е. Н. Методика обучения иностранным языкам. – М.: Просвещение, 2008. – 373 с.
3. Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе// Учебное пособие для студентов педагогических институтов. – 2-е изд., дораб. – М.: Просвещение, 1986. – 223 с.
4. Касаткина Н. С., Брыкисна Е. С. Возрастные особенности подростков и методы организации образовательного процесса // Вестник КемГУ. – 2014. – №3(59). – С.75–78.

Kateryna Paziuk**HIGH SCHOOL STUDENTS' LEXICAL SKILLS FORMING PECULIARITIES**

This article is dedicated to the problem of the high school students' lexical skills forming peculiarities and to the ways of solving it. Also some psycho-pedagogical peculiarities of high school students are mentioned and the ways they influence the studying process.

Keywords: Lexical competence, memory, active and passive vocabulary, stages of the lexical competence forming process.